

ČTVRTLETNÍK

LÉTO 2020

PROPAMÁTKY

Vracejme památky na první kolej

ROZHOVOR S RESTAURÁTKOU KARINE ARTOUNI
OBNOVA PRAŽSKÉHO NEGRELLIHO VIADUKTU
FESTIVAL HAYDNOVY HUDEBNÍ SLAVNOSTI

Správa železnic, s. o.

ÚVODEM

Léto vybízí k cestám za památkami i k odpočinku. Aktuální vydání našeho časopisu nabízí obojí. Kromě standardních rubrik přinášíme ale i něco navíc. Tip na knihu, která připomíná veřejnou dopravu nevšední formou. Skrze povídky. Jednu z nich dáváme k dispozici zdarma, celou knihu pak i s věnováním zašleme našim dárcům, kteří o ni projeví zájem.

Devátý ročník konference MÁME VYBRÁNO je za námi, ale stejnojmenný projekt na podporu financování památek pokračuje. Až do konce srpna je možné hlasovat pro jednu ze 14 veřejných sbírek, které postoupily do celostátního kola. Kromě finalistů si ovšem můžete prohlédnout také nové stránky. Najdete na nich přehled všech ročníků a ke stažení bulletiny, které připravujeme ve spolupráci s kraji, více na www.mamevybrano.cz.

Všem našim čtenářkám a čtenářům, odborným partnerům a institucím, zástupcům krajů i měst bych na tomto místě rád poděkoval za dosavadní podporu. Jen společně s vámi můžeme pokračovat v naší práci.

Odpocívejte a opatrujte se na cestách.

Aleš Kozák

DOPORUČUJEME

NOVĚ ZAPSANÉ PAMÁTKY

V prvním čtvrtletí přibýlo do evidence Národního památkového ústavu 19 nemovitých kulturních památek. Ministerstvo kultury za ně mimo jiné prohlásilo most v Trhových Svinech, skladiště čekanky v Hradci Králové, pacovskou synagogu i areál bývalé fary v Hodočnicích. Památkami se staly židovské hřbitovy v Nemyšli a Litomyšli, pražský komín bývalé továrny bratří

Kryštof Havlica

Perutzů, vodní mlýn ve Švihově, pomník padlým v Písku a bývalá továrna KOH-I-NOOR v Praze.

ZA POKLADY BROUMOVSKA

Letní festival klasické hudby otevře 27. června již popatnácté brány unikátní skupiny broumovských kostelů. Během sobotních podvečerů vystoupí renomovaní umělci z České republiky i zahraničí – mimo jiné Filharmonie Hradec Králové, klavíři-

sta Ivo Kahánek, Prague Cello Quartet nebo mezzosopranistka Ester Pavlů. Červencové koncerty budou mimořádně přenášeny on-line skrze festivalový YouTube kanál, srpnové si budou moci posluchači vychutnat naživo. Vstupné na koncerty je dobrovolné, výtěžek poputuje na pomoc chrámům. www.zapoklady.cz

V CENTRU / IM ZENTRUM

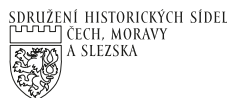
Letošní ročník česko-německého festivalu, který formou provokujícího výtvarného umění, literatury a hudby komentuje aktuální společenská témata, jakými jsou ekologie, soužití mezi národy a paměť míst, krajiny a lidí, se uskuteční 25.–27. září. Místem konání bude nejen Tančírna v Račím údolí, ale též interiéry i exteriéry města Jeseník. Vystoupí Jaromír 99, Petr Nikl, Ondřej Smeykal a další. Součástí budou koncerty, program pro rodiny s dětmi, videomapping, autorská čtení i promítání filmů. www.imzentrum.eu

DĚJINY VE VEŘEJNÉM PROSTORU II

Po dvou letech se na půdě Centra architektury a městského plánování v Praze uskuteční fórum Dějiny ve veřejném prostoru, tentokrát na téma vystavování minulosti. Specialisté z několika odborných organizací připravili vzdělávací platformu, na jejíž půdě se budou přednášející věnovat tématům, jak s minulostí pracují nejen paměťové instituce, ale i trh, zábavní průmysl nebo masová a digitální média. Příležitost k mezioborové diskuzi nastane 22.–23. října. Registrace účastníků začíná 15. června. www.forumdvp.cz

SPOLUPRACUJEME

ČASOPIS PROPAMÁTKY VYDÁVÁ OD ROKU 2012 INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU – NEZISKOVÁ ORGANIZACE, KTERÁ POMÁHÁ ŠÍŘIT OSVĚTU A PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE V PÉČI O PAMÁTKY. REDAKCE DLOUHODOBĚ SPOLUPRACUJE S ŘADOU VÝZNAMNÝCH OBOROVÝCH ORGANIZACÍ:

KROMÉ BAZILIKY NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE NA SVATÉM KOPEČKU U OLOMOUCE JSOU OBNOVOVÁNY TAKÉ SÁLKY V PRAVÉM KŘÍDLÉ POUTNÍHO AREÁLU. OSTATNÍ PROSTORY MUSÍ NA OPRAVU POČKAT DO BUDOUCNA.

RESTAUROVANÁ CHLEBOVÁ SOŠKA LOUPEŽNÍKA BABINSKÉHO JE K VIDĚNÍ NA ZÁMKU KYŇZVART.

ROZHOVOR S KARINE ARTOUNI

Člověk musí věřit tomu, co dělá

Nechává za sebou nerozpoznatelné a přitom uchvacující otisky. Navrací lesk světským i sakrálním prostorům. Vyniká trpělivou a chirurgicky přesnou prací. Své životní poslání naplňuje jako akademická malířka a restaurátorka.

Čemu se aktuálně věnujete?

V současné době restauruji sochařskou a malířskou výzdobu v bazilice Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce. Mým úkolem je kompletní obnova sochařské výzdoby svatostánku a hlavního oltáře se dvěma bočními plastikami sv. Augustina a sv. Norberta v presbytáři, kromě zlacení. To provedly kolegyně Naďa Březinová a Simona Žálková. Dále jsem se věnovala čtyřem evangelistům umístěným v nikách transeptu a olejomalbám na plátně v bočních kaplích. Rukama mi prošly i francouzský sál a opatský pokoj. Práce v sálech a na svatostánku jsou před dokončením. Vše dopadlo velice dobře. Nejvíce nás těšilo, že návštěvníci, věřící i turisté

projevovali zájem o naši práci a především ji kladně hodnotili.

Čím jste se zabývala při nedávné obnově areálu poutního kostela Navštívení Panny Marie v Horní Polici?

Restaurovala jsem hlavní oltář, baldachýn a nástropní malby. Byla to práce fyzicky i časově velmi náročná. Seškrabovalo se několik vrstev těžko odstranitelných přemalůb a obnovovala se původní polychromie zlacení a stříbrnění na hlavním i bočních oltářích, kazatelně a baldachýnu. Demontovatelné části byly odvezeny na ozáření a následně do ateliéru. Restaurátorské práce na oltářní architektuře a baldachýnu však musely probíhat in situ, a to za velmi ztížených podmínek. Těmi byla nejen vysoká vlhkost v kostele, která znesnadňovala naši činnost, ale i souběh se stavebními zásahy. Správně by restaurátoři měli nastoupit až po hrubých stavebních úpravách. Za této situace bylo nutné pracovat v sehraném týmu 15–20 lidí různých profesí.

Zbývá vám kromě těchto velkých zakázek i čas na obnovu jiných artefaktů?

Tento rok musím zrestaurovat a odevzdat díla z depozitáře Severočeského muzea v Liberci. Jedná se o 22 děl z období od gotiky do konce 19. století. Většina z nich bude prezentována v nové expozici, kterou muzeum chystá po celkové rekonstrukci budovy. Některé plastiky prošly už v minulosti rukama kolegů, například sochy sv. Jiří bojujícího s drakem a sv. Floriána.

TEXT JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO KARINE ARTOUNI, ARCHIV STÁTNÍHO ZÁMKU NEBÍLOVY

TANEČNÍ SÁL STÁTNÍHO ZÁMKU NEBÍLOVY V ROCE 1968 – STAV PŘED SEJMUTÍM NÁSTROPNÍ MALBY

U nich musím provést revizi a opravy tmelů a retuší. Jelikož se jedná o muzejní záležitost, budu maximálně respektovat originál a pracovat citlivě. Řezbářským provedením i aplikovanou polychromií se jedná o nádherná a jedinečná díla.

Když si v duchu promítnete své dosavadní realizace, které z nich vám hned vytanou na mysl?

Jednou z nejnáročnějších a zároveň nejkrásnějších byla práce na nástropní a nástěnné malbě v tanečním sále na státním zámku v Nebílovech. Naopak za nejkurióznější považuji restaurátorské ošetření chlebové sošky loupežníka Václava Babinského ze státního zámku Kynžvart. Byla to sedící figura vysoká asi 20 centimetrů, vyhotovená výtržníkovým spolumělníkem, detailně zpracovaná. Její stav odpovídal značnému poškození, část paže s ramenem jí chyběla. Na domodelování jsem použila stejný materiál – chlebovou střídu. Od roku 2011 je opět k vidění v expozici kynžvartského zámku.

Každá realizace je náročná, ale vždy přínosná. Jako další příklad mne napadá práce na nástropní fresco-secco od Franze Antona Maulbertsche ve Filosofickém sále knihovny Strahovského kláštera. Jednalo se o plochu 400 m² ve čtrnáctimetrové výšce. Teprve až z bezprostřední blízkosti vidíte detaily, tahy štětce, nánosy barev i autorův způsob práce a vnímání perspektivy.

PŘI POHLEDU DO ZCHÁTRALÉHO NEBÍLOVSKÉHO TANEČNÍHO SÁLU MÁLOKDO VĚŘIL, ŽE SE NĚKDY PODAŘÍ NAVRÁTIT MU PŮVODNÍ KRÁSU, LESK I VYUŽITÍ – STAV V ROCE 1998.

Zmínila jste obnovu výmalby tanečního sálu na zámku Nebílovky, která získala ocenění Patrimonium pro futuro za rok 2013. V čem spočívala specifika a unikátnost této práce?

Nástropní malba byla koncem 60. let 20. století sejmuta a rozřezána na 646 dílů, protože hrozilo zřícení stropu. Předpokládalo se, že se v co nejkratší době osadí zpět na nově opravenou klenbu. Bohužel se tak

stalo až po více než 40 letech, kdy se na restaurování sehnaly finanční prostředky. Dlouholeté uskladnění zapříčinilo poškození transferovaných dílů. Nejprve se musela provést revize a vyhotovit plánec celé malby. Nebylo to vůbec jednoduché, protože nebyly k dispozici fotografie celku ani restaurátorská zpráva z doby sejmutí. Transfery byly očíslované a zajištěné z lící strany přelepovou gázou, takže malba nebyla čitelná a nebylo jasné, jak navazuje na malbu stěn. Jednotlivé díly jsme postupně skládali na podlaže jako puzzle, pořídili jsme fotografie a teprve pak jsem mohla na počítači vytvořit plánec. S touto činností i s následným restaurováním mi pomohl manžel. Problém vznikl při samotném osazování, protože spousta dílů chyběla, a ke všemu jsme zjistili, že nově omítnutý strop nekopíruje původní. Nová klenba má mnohem menší rádius, tím pádem je svou plochou menší. Nakonec se vše ale podařilo. Člověk musí mnohdy i navzdory obavám a pochybnostem okolí věřit tomu, co dělá. Samotní pracovníci památkové péče už ani nedoufali, že někdy dojde k restaurování malby, a nevěřili, že se to povede. Musím ale podotknout, že bez spolupráce s kastelánem, panem Fialou, by práce byla mnohem složitější. Vytvořil nám skvělé podmínky, vždy nám vyhověl, vyhledal nám staré fotografie, podle kterých jsme mohli provést rekonstrukci zcela chybějících, poměrně velkých ploch. Na spolupráci s ním ráda a často vzpomínám.

KARINE ARTOUNI

- narodila se roku 1955 v Teheránu
- v roce 1985 absolvovala na Akademii výtvarných umění u profesora Raimunda Ondráčka
- licence MK ČR ji opravňuje k restaurování malířských uměleckých a polychromovaných sochařských děl a sgrafit
- členka Asociace restaurátorů a Syndikátu výtvarných umělců
- držitelka ceny Patrimonium pro futuro 2013

ZVLÁŠTNÍ CENU PATRIMONIUM PRO FUTURO ZA OBNOVU MALEB ANTONÍNA TUVORY V TANEČNÍM SÁLE PŘEBÍRALA KARINE ARTOUNI V ROCE 2013 V MÍSTĚ, JEMUŽ SE SVÝM TÝMEM VDECHLA ZNOVU ŽIVOT.

Svou stopu jste kromě kostelů a zámků zanechala i v některých významných kláštorech. Na čem jste pracovala?

V Sázavském klášteře jsme společně s kolegyní obnovovaly nástropní malbu v klenebním poli, v té době zakrytou. Její obnažení bylo velice náročné, protože byla přetažena poměrně silnou a tvrdou omítkovou vrstvou. Samotná malba byla přetřena vápenným pačokem na zvětřalé a drolící se podkladové omítce. Odkryv probíhal v podstatě po milimetrech skalpelem a opatrně kladívky s průběžným upevňováním každého kousku barevné vrstvy. Odhalily jsme výjev, na němž sv. Prokop oře se zapraženým ďáblem.

V Chotěšově mne čekal první větší transfer, respektive zpětné osazení snesených dílů. Na rozdíl od Nebílov, kde jednotlivé kusy čekaly na zrestaurování více než 40 let, se chotěšovské dočkaly opravy po pouhých sedmi letech. V mezičase byly uloženy v regálech, ale bohužel na jižní straně. Teplem a nesprávným přelepem koncentrovanou disperzí Sokratem vzniklo pnutí, které při osazování vytvářelo nemalé problémy. Díly byly prohnuté jako luk a přelepová gáza strhávala při odstraňování malbu od podkladu. Barevnou vrstvu jsem proto musela průběžně upevňovat injektáží a opatrně odlepovat gázu.

O práci ve Filosofickém sále Strahovského kláštera jsem se už zmínila. Můžu jen dodat, že to byla práce

neméně náročná. Po celé délce klenby byla ve středu široká trhlina, malba se odlupovala, místy chyběla úplně. Scházející části jsme zrekonstruovali podle dobových fotografií z německého archivu. Za podklady vděčíme Gejzovi Šidlovskému. Na spolupráci s ním také velice ráda vzpomínám.

Během své kariéry jste působila i na Karlštejně, Kuksu, v Židovském muzeu či na Pražském hradě. Podle čeho se rozhodujete, o jakou zakázku se budete ucházet?

Do roku 1989 zasedala restaurátorská komise v Mánesu, která nám přidělovala práci. Tehdy jsme si moc vybírat nemohli. Vše bylo ale korektní. Jejími členy byli restaurátoři z různých oborů, kteří jezdili na kolaudace a tam přebírali restaurátorskou zprávu a fotodokumentaci. Po převratu se začala vyhlášovat výběrová řízení. Já osobně se rozhoduji na místě při prohlídkách. Zajímá mne daná problematika, jaká nová zkušenost z toho vyplývá i názor investora a jeho přístup k památce. Nezaměnitelnou roli při výběru hraje i genius loci. Atmosféra prostředí ovlivňuje pochopení autora a jeho díla. Na práce velkého rozsahu je zapotřebí tým restaurátorů, s kterým si rozumíte a máte obdobné názory na práci.

Vybíráte si ke spolupráci stejné kolegy nebo tým obměňujete?

Obvykle pracuji se stejnými kolegy, s některými už více než 20 let, ale občas přiberu na doporučení někoho nového. Nejčastěji spolupracuji s aka-

MAULBERTSCHOVA ZRESTAUROVANÁ NÁSTROPNÍ MALBA VE STRAHOVSKÉ KNIHOVNĚ

demickou malířkou Alenou Krahulíkovou (například Strahov, Klementinum, Sázava).

Jak často býváte pracovními partnery s manželem, akademickým malířem Tigranem Abramjanem?

S manželem spolupracuji jen občas při větších rekonstrukcích.

Oba jste původem Arméni. Co vás přivedlo do Čech?

Narodila jsem se sice v Teheránu, ale arménským rodičům. Otec podstoupil léčení v Mariánských Lázních. S mámou jsme za ním přijely v roce 1958. Od té doby tu žijeme (otec už zemřel). Tady jsem absolvovala základní a střední školu i Akademii výtvarných umění. Střední školu jsem načas přerušila a odjela studovat jazyk do Arménie. Nakonec jsem tam vystudovala střední výtvarnou školu a vrátila se do Čech. S manželem jsem se seznámila v Arménii, ale spolužáci nejsme. On byl v té době na Akademii výtvarných umění v Jerevanu.

Jaká byla vaše cesta k restaurování?

Na základní škole jsem ráda kreslila a malovala, ale nikdy jsem na malbu nebo restaurování nepomyslela. V 70. letech jsem odjela do Arménie studovat jazyk s tím, že budu překládat. Na pedagogické škole jsme měli výtvarnou výchovu a tehdy mi náš profesor řekl, že ztrácím čas a měla bych zkusit výtvarnou školu. Tak jsem ho poslechla a vystudovala střední výtvarnou, obor design a malba.

ZÁMEK KRÁSNÝ DVŮR, VENUŠE OPLAKÁVÁ MRTVÉHO ADONISE – ŠIPKY NA ZRESTAUROVANÉM OBRAZE (VLEVO) UKAZUJÍ NA ZÁPLATU, JEJÍŽ RENTGENOVÝ SNÍMEK JE PRO SROVNÁNÍ VPRAVO.

ZÁMEK KRÁSNÝ DVŮR, VENUŠE A AMOR – HORNÍ OBRAZ DOKLÁDÁ POZDĚJŠÍ PŘEMALBY.

Po návratu do Prahy jsem udělala zkoušky a byla přijata na Akademii výtvarných umění, obor malba. Ve druhém ročníku jsem se začala zajímat o technologii malby, takže jsem v dalším roce přestoupila na obor restaurování. Mým profesorem byl Raimund Ondráček.

Jak vidíte budoucnost oboru restaurátorství? Vychováváte si své následovníky?

Na žádné odborné škole nevyučuji. Přesto si myslím, že mladí a šikovní zájemci jsou. Předpokladem je, aby byl dotyčný v první řadě zručným malířem, což u některých mladých víceméně postrádám. Dobrý restaurátor by neměl být identifikován. Špatného poznáte podle rukopisu hned. Dále je důležité, aby se uměl vcítit a pochopit autora. V neposlední řadě by měl mít svou práci rád a měl by ji vykonávat poctivě.

Jaká úskalí v sobě skrývá práce restaurátora?

Pracujeme v nezáviděníhodných podmínkách. V zimě, vlhku, v prašném prostředí, při umělém osvětlení a podobně. Mnozí z nás jsou alergici, mají problémy s krční páteří, se zády. To si mnoho lidí neuvědomuje. Kvalitní a důstojné podmínky by měli automaticky zajistit investoři. Mnohým ale ani nedochází, že se jedná o vysoce odbornou práci. Žijí v domněnku, že většinu času trávíte v teple ateliéru se štetčkem v ruce, zatímco je zájmem hlavně peníze. Proto mluvím o osvětlených investorech, kterých je poskrovnu. Jsou to ti, jimž jde především o památ-

ku, její historii a záchranu pro kulturní dědictví. Mnozí si to ale pletou se sebereklamou. Někdy se divím, v jakých podmínkách jsem dokázala fungovat. Když vás ale práce baví a obohacuje, tak na to brzy zapomenete a těšíte se na další. Veškeré nepohodlí se mnohem lépe snáší v sehraném kolektivu.

Máte čas věnovat se vlastní tvůrčí činnosti? Nebo potřebujete odpočívat úplně jiným způsobem?

Bohužel na vlastní tvorbu mi nezbývá čas a popravdě mi to schází. Snad až přestanu restaurovat. Pro mne je relaxem hudba, četba a cestování s návštěvami galerií a památek, poznávání nových míst a lidí. Po Čechách se najezdím dost, je tu plno krásných míst, ale mám ráda Itálii, Řecko, Portugalsko.

Vracíte se na místa, kterým jste vtiskla staronovou podobu? Které je vašemu srdci nejbližší?

Těšilo by mne to, ale je to časově náročné. Vracím se tam, kde mi bylo příjemně. Takovým místem jsou právě Nebílovy. Podívat jsem se byla i na Bečově a v Kuksu, citový vztah mne pojí ke Strahovskému klášteru.

Vzpomenete si na nějakou z ohrožených památek, která vám prošla rukama a již se snad blýská na lepší časy?

Napadá mne třeba zámek Nemilov na Klatovsku, kde jsem dělala orientační průzkum v hlavním sále a přilehlých místnostech. Našla jsem pod vápennými a hlínkovými nátery

dekorativní malbu, kterou by stálo za to zrestaurovat. Majitelé chtěli, abych se toho ujala, ale z časových důvodů mi to nevyšlo. Nevím, jak tam práce pokračují. Majitelé jsou však nesmírní nadšenci, plní energie, fandím jim. Za zmínku stojí také románský kostel sv. Mikuláše v Potvorově. Tam jsme restaurovali boční oltáře a začali s první etapou hlavního. Jak a kdy se bude pokračovat, však závisí na financích.

Udržujete vazby na svou rodnou zem? Jaký je rozdíl mezi českým a iránským restaurátorstvím?

Jsem v kontaktu se svými příbuznými rozesetými po světě, kterých už ale není mnoho. Nikdo z nich se umění nevěnuje. Pouze dědeček z matčiny strany byl restaurátor-štukatér, měl svou firmu v Teheránu. Z vyprávění vím, že restauroval štukovou výzdobu v tamním císařském paláci a místní divadlo. Děni sleduji, ale o iránském restaurování toho moc nevím. Jejich přístup je více konzervátorský.

Jaký je váš restaurátorský sen?

Snem každého restaurátora je zachránit nebo objevit významné umělecké dílo, což se mi částečně splnilo. Pod rukou mi prošla více i méně známá díla od románského období až po současnost (Brandl, Brokoff, Braun nebo Picasso). Nedávno jsem ale objevila pod silnou lakovou vrstvou a přemalbami malbu od významného holandského autora Abrahama van Beyerena. Vše, co mi kdy prošlo rukama, mne obohatilo o cenné zkušenosti. ■

PRVOREPUBLIKOVÁ FUNKCIONALISTICKÁ VILOVÁ KOLONIE BABA V PRAŽSKÝCH DEJVICÍCH

ZÁMEK NA ROZHRANÍ DVOU SVĚTŮ – PŘÍHODNÉ OZNAČENÍ PRO JEZEŘÍ, NĚKDEJŠÍ SÍDLO RODU LOBKOWICZŮ, KTERÍ MU VTISKLI BAROKNÍ PODOBU. VEŘEJNOSTI BYL ZPŘÍSTUPNĚN I PŘES NEUTĚŠENÝ STAV V ČERVNU 1996.

PŘESAHY

České památky uspěly v Evropě

Prestižním označením Evropské dědictví se od letoška pyšní státní zámek Kynžvart, osada Baba v Praze a kolonie Nový dům v Brně. Zámek Jezeří figuruje mezi nejohroženějšími památkami Evropy. Oceněny byly i špičkové technologie na poli kulturního dědictví.

Nově zvolení adepti byly zapsáni na seznam Evropského dědictví (EHL) v dubnu letošního roku. Státní zámek Kynžvart tak byl vyznamenán jako v pořadí druhá památka v České republice. Úspěch slavila také nadnárodní nominace experimentálních sídlišť meziválečné architektury prezentující lokality Weissenhof ve Stuttgartu, WuWA ve Vratislavi, Lainz ve Vídni a kolonie Baba a Nový dům v České republice.

Udělení označení Evropské dědictví potvrzuje, že české památky nelze vnímat pouze v regionálních nebo národních vazbách. Mnoho z nich má svůj historický význam hluboce spjatý s evropskými dějinami. V případě ocenění kynžvartského zámku je patrné, že Evropa pozitivně vnímá současné akademické diskuze

probíhající zejména ve středoevropském prostoru. Ty postupně vedou díky studiu primárních archivních pramenů k objektivnější a historicky nezatížené interpretaci role a díla kancléře Metternicha a vlastního zámeckého komplexu.

Státní zámek Jezeří představuje symbol negativního působení člověka na kulturu a krajinu. Organizace Europa Nostra jej v letošním roce zařadila na seznam sedmi nejohroženějších památek Evropy. Výběr probíhá jednou za dva roky a je považován za prestižní. Objektu se totiž dostává většího odborného i laického zájmu, který přesahuje hranice daného státu, i nezaujatého pohledu, že památka nemůže být obětí své historie a že je potřebné se přenést přes neustálé hledání viníka. Se zápisem je spojeno specializované poradenství, nikoli však finanční odměna.

Začátkem května vyhlásila Europa Nostra letošní laureáty Evropské ceny za kulturní dědictví (Europa Nostra Award). Mezi 21 oceněnými z 15 zemí se objevil i zástupce České republiky. Organizace CESNET a pražská AMU získaly cenu za využívání síťových přenosů, které téměř bez časového zpoždění a při zachování vynikajícího zvuku a obrazu umožňují reálně propojovat mezinárodní hudebníky a podporovat jejich vzdělávání a spolupráci. Podobné využívání špičkových moderních technologií se ukazuje jako účinná cesta s velkým potenciálem v rámci práce s kulturním dědictvím, včetně ochrany památek. ■ www.europanostra.org

TEXT TOMÁŠ ŘEPA
FOTO MUZEUM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY,
NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

HOCHTIEF CZ a.s.

MOSTNÍ KONSTRUKCE VYNIKÁ JEDNOTNOU ARCHITEKTONICKOU KONCEPCÍ A PŘEVEDENÍM.

HOCHTIEF CZ a.s.

OD ROKU 2017 PROBÍHÁ GENERÁLNÍ OPRAVA.

ZAJÍMAVÁ REKONSTRUKCE

Obnova pražského Negrelliho viaduktu

V širokém spektru mostních staveb zaujímají své místo železniční viadukty. Pozornost zaměříme na aktuálně dokončovanou rekonstrukci mostu, který je cennou součástí architektonického dědictví na území hlavního města.

Problematika mostního stavitelství je od nepaměti vnímaná jako vrchol inženýrského umění. Úroveň technického vývoje oboru zároveň přímo ovlivňovalo mimo jiné období vzniku stavby. Éra průmyslové revoluce se stala organickou součástí nově budovaného dopravního systému. Ten umožnil přepravu velkého množství pracovní síly a nákladů na téměř libovolnou vzdálenost.

Území českých zemí se stalo v druhé polovině 19. století nejen díky velkým ložiskům uhlí významným industriálním centrem habsburské monarchie. Svou ústřední roli v propojení dolů, průmyslových sídel a měst sehrála železniční doprava. V roce 1835 byla udělena koncese ke stavbě první parostrojní dráhy na území monarchie

z Vídně do Haliče. Stěžejním obdobím zakládání drah zejména z iniciativy soukromých společností se stala 60. a především 70. léta 19. století. Vznikající hustá drážní síť dala ve velké míře základ současnému stavu dopravních železničních cest. Stranou vývoje nezůstalo ani hlavní město českých zemí díky velkému počtu obyvatel, řadě průmyslových podniků a četným úřadům. V průběhu 40.–80. let 19. století bylo do Prahy přivedeno 10 tratí, které svým propojením vedly ke vzniku jedné z nejdůležitějších a nejsložitějších železničních křižovatek.

Samotné stavbě viaduktu předcházela nesnadná proces schválení průběhu trasy pražsko-drážďanské větve takzvané Severní státní dráhy. Propojení Prahy s Drážďany navrhovala již studie z roku 1833 od Bedřicha Lista a vedením nového spojení se zabývala také například komise pražského purkmistra Müllera. Zásadní krok nastal v okamžiku, kdy se plánování ujal Jan Perner, vrchní inženýr Generálního ředitelství státních drah. Ten se přiklonil k pravděpodobně nejschůdnější variantě finálně schválené v roce 1842, vedoucí po levém břehu Vltavy a Labe. Po Pernerově smrti při tragické nehodě projekt převzali inženýři František Kazda a později Kajetán Köp. Vyřešení nelehkého problému převýšení, překlenutí říčních ramen a mlýnských náhonů formou kamenného viaduktu vzešlo z Pernerovy spolupráce s inspektorem Generálního ředitelství státních železnic Aloisem Negrellim.

TEXT KRYŠTOF HAVLICE
FOTO SPRÁVA ŽELEZNIC, STÁTNÍ ORGANIZACE, HOCHTIEF CZ A.S., KRYŠTOF HAVLICE, WIKIMEDIA COMMONS

Správa železnic, s. o.

OBNOVENÝ DOMEK HRADLA

Správa železnic, s. o.

POHLED NA TRAŤOVÉ TĚLESO SE STOŽÁRY

Vlastní realizaci stavby napomohla silná povodeň v roce 1845, při které byly zničeny mnohé překážky trasování mostu.

Přírodní živel tak do jisté míry usnadnil také výkup pozemků. Výstavby pražsko-drážďanské větve se na základě výsledků veřejné soutěže ujaly společnosti bratří Kleinů a Vojtěcha Lanny. K urychlení prací významně přispělo mimo jiné také dokončení olomoucko-pražské větve Severní státní dráhy, díky němuž byla k dispozici početná pracovní síla. Ke stavbě byly použity na svou dobu moderní inovativní přístupy zahrnující například zvedací parní stroje. Výběr literatury pojednávající o dějinách železnice v Praze je poměrně bohatý. Na místě je vhodné namátkou jmenovat publikace železničních historiků Josefa Honse, Milana Poláka nebo Mojmíra Krejčířika.

Dvoukolejný viadukt s 87 oblouky o délce 1 111 metrů vznikl v letech 1846–1849 a do provozu byl uveden 1. června 1850. Vedl od zhlaví dnešního Masarykova nádraží přes karlínské komunikace a mlýnské náhony na Jeruzalémský ostrov. Dále pokračoval nad vedlejším a hlavním vltavským ramenem odděleným ostrovem Štvanice k bubenskému břehu. Mezi úskalí projektu patřily mimo jiné volba dostatečného rozponu oblouků překlenujících karlínské ulice, nebezpečí možného vytvoření bariéry při častých povodních nebo požadavky pevnostní správy. Je důležité zdůraznit, že Prahu v době

výstavby stále svíral věnec bastionové pevnosti.

Mostní konstrukce vynikala jednotnou architektonickou koncepcí a provedením. Tvoří ji kamenné kvádřikové pískovcové zdivo, v prostoru nad řekou se jedná o žulový materiál. Ten byl dopravován například ze Schwarzenberských lomů, které byly zatopeny při stavbě Orlické přehrady. Na pevnině se jedná o plně oblouky tvořící hluboké arkády s římsou. Nad vodní hladinou vznikly segmentové oblouky vycházející ze zaoblených pilířů s charakteristickým houbovitým zakončením. Oblouková čela jsou zdobně vyskládaná z klenáků, vrchol viaduktu zakončovala římsa s původně zděným, později kovovým zábradlím.

V roce 1871 přibýlo k jihovýchodní části druhé, asi 300 metrů dlouhé rameno, takzvaný karlínský spojující viadukt umožňující přímé spojení Libně a Buben. Zahrnoval 26 oblouků, z nichž je 10 kamenných a 16 z režného zdiva. Dále také dvě ocelové nýtované mostní konstrukce. Vznikem karlínské odbočky fakticky došlo k propojení pražsko-drážďanské větve Státní dráhy s tělesem olomoucko-pražské dráhy. Viadukt prodléval za dobu své existence řadu oprav a úprav. Jednalo se například o přemostění Křížíkovy ulice, kdy v 50. letech 20. století došlo z důvodu zvýšení podjezdového profilu k ubourání tří kamenných oblouků. Ty nahradily betonové překlady a obdobně

úpravy proběhly také na holešovické straně nad Bubenským nábřežím.

Mezi stavebně cenné objekty nebo konstrukce těsně spjaté s viaduktem patří domeček hradla čp. 245 situovaný v místě napojení mladší karlínské větve, nazývané též habrovské podle stejnojmenné zastávky. Jde o dvoupatrový objekt tvořený kombinací kamenného lícovaného a hrázďeného zdiva s cihelnými výplněmi. Patro je přístupné jen po venkovním dřevěném schodišti, původní je také zděný vstupní přístavek s toaletami.

Neméně významné jsou například prostory v klenbách u Pobřežní ulice, kde byly pod úroveň komunikace objeveny sklepní místnosti zasahující pod komunikaci. V obloucích číslo 45 a 46 byla v místech někdejší cesty pro povozy zásobující pražské trhy nalezena historická celnice. V ní se v období habsburské monarchie vybírala potravinová daň. V některých mostních otvorech byly dochované také cihelné vestavby se zbytky kamenné dlažby rozdělující prostor na dvě podlaží. Dále byla například odkryta cihelná vestavba připomínající stoku.

U Rohanského nábřeží se při mostním pilíři nacházel objekt vodárny původně s parním strojem. Odtud se litinovým potrubím ve šterkovém loži mezi kolejemi čerpala voda do vodojemů na Masarykovo nádraží. Po ukončení parního provozu zůstala budova nevyužitá a prázdná. Nešťastnou shodou náhod došlo na konci roku 2017 k odstranění stavby i s částí mostního pilíře. Ten byl

V RÁMCI ÚPRAVY ŽELEZNIČNÍHO SVRŠKU JSOU SJEDNOCENY TRAKČNÍ STOŽÁRY A NÁVĚSTNÍ LÁVKY.

DETAIL PRŮBĚHU REKONSTRUKCE KLENEB

po dohodě s pracovníky památkové péče dozděn shodně s jeho protější stranou.

Přestože těleso za dobu své existence prodělalo řadu oprav a úprav, zůstalo ojedinělou stavební a technickou památkou, která nemá mnoho obdob. Hlavním důvodem dlouho plánované celkové obnovy byl zejména dlouhodobě neutěšený technický stav. K němu přispělo také nevhodné využívání prostor pod konstrukcí. Ty byly nejen uzavřeny, ale kvůli mnoha vestavbám a obkladům nejrůznějšího charakteru je nebylo možné odvětrat.

Na začátku 20. století sloužily některé podmostní prostory například firmě Velox, která zde měla garáže pro automobily a motocykly. Ve své době se jednalo o největší kryté stání v bývalé monarchii. Po druhé světové válce vzniklo v trojúhelníkové části železničních tratí autobusové nádraží Praha-Florenc. Převážná část zaslepených mostních oblouků byla později bezkonceptně a mnohdy nelegálně vy-

užívána jako sklady, dílny, garáže nebo prostory pro obchody a provozovny.

Od roku 2017 do dnešních dnů probíhá generální oprava celého mostního tělesa. Drážní provoz by se měl obnovit k letošnímu 1. červnu, tedy přesně 170 let od uvedení viaduktu do provozu. Jedním z obecných cílů záměru bylo vybourání zaslepení v obloucích, které je žádoucí nejen z památkového hlediska, ale je nutné pro samotné provedení sanačních prací. Zazdívká je obnovena pouze u autobusového nádraží vzhledem k nutnosti uzavření prostoru. Ostatní oblouky s výjimkou takzvané celnice mají zůstat otevřené pro další kultivaci a částečné využití. Stavebníkem celé akce je Správa železnic, státní organizace, a generálním projektantem společnost SUDOP PRAHA a.s. Obnovu provádí Společnost Negrelliho viadukt, což je sdružení firem HOCHTIEF CZ a.s., STRABAG Rail a.s. a AVERS, spol. s r.o. Finanční příspěvek Evropské unie pochází z programu Nástroj pro propojení Evropy (CEF) a národní spolufinancování zajišťuje Státní fond dopravní infrastruktury.

Snaha o navrácení jednotné autentické podoby a původního charakteru popisované stavbě vzešla z výsledků stavebněhistorického průzkumu, restaurátorských sond a požadavků památkové péče. Nové konstrukční prvky mají soudobý technický a architektonický ráz, aby byly časově jasně zařaditelné. Ke sjednocení došlo u mnoha stavebnětechnických prvků.

Obnova je prováděna v celé délce konstrukce, u 14 kleneb byla realizována kompletní přestavba a dvě mostní konstrukce v ulicích Prvního pluku a Křižíkova byly zcela nahrazeny. V případě nutnosti došlo u chybějících částí v maximální míře k užití materiálových replik. Před odhalením byly klenby podepřeny, odtěžen se zásyp a provedl se průzkum včetně sanace. Následovaly nové výplně mezerovitým betonem a položení železobetonové desky rozkládající zatížení sanovaných kleneb. Římsy prošly rekonstrukcí, osazeno bylo nové kovové zábradlí, zachovány zůstaly pozůstatky historických cihelných a kamenných částí. Proběhlo povrchové čištění všech vrstev i na omítnutých či torkretových klenbách. Náležitá pozornost byla věnována objektu hradla, který po požáru získal svůj někdejší vzhled. Ocelové zábradlí se opírá o vzor dle historické dokumentace. Všechny kovové konstrukce a klempířské prvky jsou sladěné antracitovou černí. Při úpravě železničního svršku se sjednotily též trakční stožáry a návěstní lávky.

Podoba technické stavby v úrovni komunikací a veřejného prostoru má vycházet ze studie Centra pro středoevropskou architekturu CCEA a projekční kanceláře MOBA pod vedením architektky Yvette Vašourkové. Cílem je upozornit na výjimečnost stavby a nalézt možnosti využití prostor pod oblouky pro kreativní a komerční účely. Záměr byl prvně představen

LEPT JOSEFA RYBIČKY PODLE PŘEDLOHY KARLA BRANTLA Z ROKU 1854

POHLED Z PTAČÍ PERSPEKTIVY NA TĚLESO VIADUKTU BĚHEM OPRAV

ČÁST OBNOVENÉ KLENBY

v lednu 2015 na sympoziu Metamorfózy viaduktů v evropských městech, kterého se zúčastnili všichni aktéři obnovy. Inspiraci čerpali autoři mimo jiné v zahraničí, konkrétně u viaduktů v Berlíně, Zürichu, Vídni a pařížského des Arts.

V období svého vzniku nezasahovala městská zástavba až k tělesu mostu, čímž mohla vyniknout monumentalita díla. Zvláště ve druhé polovině 20. století byl viadukt kvůli nevhodnému využití klenebních prostor vnímán spíše jako překážka městského provozu. Dokon-

čovaná rekonstrukce dává příslib, že hodnota technické památky bude znovu nalezena a celá stavba přirozeně splyne s ruchem městského života. Zároveň se stává příkladnou inspirací pro obnovu železničního mostu pod Vyšehradem. ■ www.rekonstrukce-negrelliho-viaduktu.cz

ZEPTALI JSME SE

Jak hodnotíte obnovu této významné kulturní památky?

Podle zákona o státní památkové péči je vlastník kulturní památky povinen pečovat o její zachování, udržovat ji v dobrém stavu a chránit před ohrožením. Skutečnost však bývá mnohdy jiná. Při toulkách po naší vlasti můžeme narazit na řadu objektů zapsaných do seznamu nemovitých kulturních památek – mnohé z nich prvního řádu, které jejich vlastníci či správci udržují nikoliv v dobrém, nýbrž ve zchátralém stavu, dílem z nezájmu či nedostatku prostředků, často ale s cílem zbavit se historicky hodnotné stavby. O to víc si zaslouží uznání majitelé a správci památkově chráněných objektů, kteří o svou nemovitost skutečně pečují a udržují ji v dobrém stavu. Je potěšující, že se k nim zařadila i Správa železnic, s. o., obnovou jednoho z nejvýznamnějších objektů našeho kulturního dědictví – pražského železničního mostu přes Vltavu,

spojujícího karlínský a holešovický břeh, všeobecně známého pod jménem Negrelliho viadukt. Událost je o to významnější, že po několikaleté náročné obnově se podoba mostu přiblížila původnímu vzhledu a navíc může sloužit současnému i budoucímu železničnímu provozu.

Důvody, které musí splňovat objekt, jenž má být zařazen mezi technické památky, vyjmenovává památkový zákon. Bez ohledu na legislativu a fakt, že je Negrelliho viadukt zapsán do seznamu nemovitých kulturních památek České republiky, je více než jasné, že se jedná o skutečnou technickou památku hodnou toho jména. Svědčí o tom nejen jeho dopravní význam, vždyť byl po Karlově mostu postaveném ve 14. století teprve druhým pražským mostem spojujícím oba vltavské břehy, ale též jeho určení pro železniční trať mezinárodního významu.

Jeho památková hodnota však spočívá zejména v technickém řešení. Kamený viadukt, dokončený stavebním podnikatelstvím bratří Kleinů a Vojtěcha Lanny v roce 1849, překračující Vltavu,

čtyři mlýnská ramena, několik ostrovů a Královskou třídu, patřil s délkou 1 111 metrů ve své době k největším dopravním stavbám na evropském kontinentu. Tehdejší denní tisk jej obdivně označoval za „římské dílo 19. století“, s odkazem na slavné starověké akvadukty.

Je ovšem s podivem, že památka takového významu nemá dosud – na rozdíl od většiny ostatních pražských mostů – oficiálně žádné jméno. Dříve se pro něj používalo označení Karlínský viadukt, teprve v 50. letech minulého století železniční historik profesor Josef Hons pro něj začal razit název Negrelliho viadukt. Pojmenování zvolil podle inspektora Generálního ředitelství státních železnic Aloise Negrelliho, který měl na starosti stavbu Severní státní dráhy. Honsův název se všeobecně ujal, ale na svoje úřední pojmenování viadukt ještě stále čeká.

Ing. Mojmír Krejčířík, předseda Komise pro ochranu památkového fondu v oblasti železniční dopravy Národního památkového ústavu

OBÁLKA KNIHY

V EVROPSKÉ STŘEDOVĚKÉ DIPLOMACII VYNIKAL TAKÉ ČESKÝ ROD PÁNŮ Z VELHARTIC, JEJICHŽ HRAD TAK PROSLAVIL JAN NERUDA VE SVĚM DÍLE BALADY A ROMANCE.

KNIHA

Ve znamení Merkura

Národní památkový ústav s vydáváním publikací rozhodně nelení. Každý rok připravuje několik desítek knih nejrozličnějšího zaměření. S jednou z nich si dal ale obzvláště načas. Zabývá se totiž otázkou diplomacie, jež se zkrátka nemohla úspěchat.

Nobilita patřila už od středověku k mocenským oporám českých panovníků nejen díky své hospodářské, vojenské a politické síle, ale i zásluhám na poli mezinárodních vztahů. Příslušníci jednotlivých rodin byli na činy svých předků náležitě pyšní a často je využívali v rámci budování tzv. rodové paměti. Sbírkové fondy některých hradů a zámků, například Jindřichova Hradce, Frýdlantu nebo Poběžovic, obsahují zajímavé a z historického hlediska významné konvoluty nejrozličnějších památek tohoto druhu. Bylo tedy pouze otázkou času, kdy na působení urozených v roli vyslanců a velvyslanců přijde řada v souvislosti s dlouhodobým

projektem ústavu Po stopách šlechtických rodů, který upozorňuje veřejnost na významný historický odkaz někdejších majitelů panských sídel. Jako první byl v sezoně 2011 tímto způsobem připraven Rožmberský rok. Následoval jej Pernštejnský rok, Rok francouzské kultury, Rok pánů z Kunštátu, Velká hradozámecká inventura, Lucemburský rok, Rok renesanční šlechty a konečně v létě 2018 Šlechta českých zemí v evropské diplomacii.

Tak jako předchozí ročníky byla i legační tematika doprovázena výstavou, tentokrát situovanou do druhého patra zámku v Jindřichově Hradci. Dostala název Dokonalý diplomat a primárně se zaměřila na tamní rod Černínů z Chudenic, jehož zástupci se proslavili například svými poselstvy do Osmanské říše a Benátek. Expozice vzbudila velký zájem veřejnosti ruku v ruce s řadou otázek o obdobné kariéře příslušníků jiných rodin. Na mnohé z nich konečně, ač s dvouletým odstupem, odpovídá právě vydaná kniha Ve znamení Merkura: šlechta českých zemí v evropské diplomacii, jež se snaží postihnout problematiku působení aristokracie v zahraničních misích od středověku až po konec druhé světové války.

Národní památkový ústav v Českých Budějovicích je dlouhodobě znám svou vydavatelskou činností, jež vyniká kvalitním grafickým i typografickým zpracováním, stejně jako pečlivou editorskou prací. Za všechny uvedme

TEXT JAN ŠTĚPÁNEK
FOTO NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

NEOPOMENUTELNÝM PROTAGONISTOU KNIHY JE SAMOZŘEJMĚ TAKÉ KLEMENT KNÍŽE METTERNICH.

svazky Pozdně gotické kostely na rožmberském panství z řady Monumenta nebo Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii z řady Collectiones. Ani dílem Martina Gažiho, Mileny Hajné a Petra Pavelce nebudou čtenáři zklamáni. Velkoformátová vázaná kolektivní monografie představuje na 824 stranách množství kvalitních reprodukcí domácích i zahraničních proveniencí, barvitě doplňujících studie jak interních pracovníků ústavu, tak i externích odborníků. Na knize se jich podílelo celkem 35 a pestrosti autorského týmu odpovídá i jejich 51 statí rozdělených na období středověku, práh raného novověku, dobu baroka, osvícenství, éru 19. a nakonec 20. století.

V prvním oddílu stojí za zmínku například kapitola Páni z Velhartic v evropské diplomacii 14. století v podání Viléma Knora a Tomáše Karla. Neméně

TURECKÝ STAN DOSTAL HEŘMAN ČERNÍN Z CHUDENIC JAKO DIPLOMATICKÝ DAR ROKU 1644.

OZDOBOU ZÁMECKÉ EXPOZICE V ČESKÉM KRUMLOVĚ JE ZLATÝ KOČÁR, KTERÝ POUŽIL V ROCE 1639 JAN ANTONÍN Z EGGENBERGU JAKO CÍSAŘSKÝ VYSLANEC U PAPEŽE URBANA VIII.

čtivá je také teze Jaroslava Pánka v části věnované prahům raného novověku o posledních Rožmbercích. V nejobsáhlejší kapitole reflektující éru baroka vynikají studie Zdeňka Hojdy o Humprechtu Janu Černínovi, Jiřím Adamovi II. z Martinic nebo Janu Václavu Gallasovi. Následující otázky osvětské zahraniční politiky se řeší spíše okrajově. Jsou ovšem bohatě kompenzovány pracemi autorů zabývajících se 19. stoletím. V tomto případě nejvíce zaujmou texty Jiřího Junga o rodině Karla Maxe Lichnovského a Petra Pavelce o Heinrichovi Coudenhove-Kalergi. Jedním z posledních příspěvků z éry 20. století je pak stať nedávno zesnulého Miroslava Popeláře o činnosti Maxmiliána Ervína Lobkowicze za první republiky.

Kniha tematicky navazuje na nedávno vydanou publikaci V zastoupení císaře: česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640–1740, jež vyšla v Nakladatelství Lidové noviny v létě 2018. Její obsah navíc rezonuje s letošním i loňským během výše jmenovaného projektu Národního památkového ústavu Po stopách šlechtických rodů. Minulý rok byl věnován hrabatům Gallasům, respektive Clam-Gallasům. Pro ten letošní bylo zvoleno téma Valdštejnů. Zejména prvně jmenovaní patřili k těm, kteří budovali základy rodinné paměti také na zásluhách Jana Václava Gallase ve sféře diplomacie. Na výstavě v Oblastní galerii v Liberci, jež gallasovskou sezonu v roce 2019 završila, to bylo patřičně

znát. Jen na okraj. Málo lidí zaznamenalo, že jedním z milých pozůstatků liberecké expozice je také brožura o reprezentativních kočárech z pera Martina Krummholze, která rozhodně stojí za pozornost milovníků starých dopravních prostředků.

Tak jako každá velká publikace má i Merkur své mouchy. Pro svou diplomatickou pompu a nádheru je neprakticky velká a neúměrně těžká. Na čtení v hromadné dopravě si ji jistě nevezmete a i při vyjmutí z knihovny budete muset vyvinout patřičnou sílu k uzvednutí necelých 4 kg. Z grafického hlediska je trochu nepochopitelná také sazba některých kapitol do jednoho bloku oproti převládajícímu a čtenářsky přívětivějšímu užití dvou sloupců. Přesto všechno lze úsilí autorského kolektivu hodnotit nanejvýš kladně. Vydavatelem proklamovaná snaha propojit portréty protagonistů s portréty věcí, zdánlivě němých svědků jejich zahraničních aktivit, je opravdu patrná. Celkem úspěšně se autorům daří oscilovat mezi kritickým a populárně-naučným přístupem a přitom neztratit pointu příběhu v zákoutích vědy nebo populismu. Laický a tématem nepolíbený čtenář má velmi dobrou šanci pochopit úlohu zástupců panovníka a státu v kontextu Evropy napříč staletími a tuto skutečnost jistě ocení i jeho odborně vzdělaný protějšek. Na rozdíl od některých jiných monografií tohoto druhu se zdá, že nebyla šitá horkou jehlou. V diplomacii se zkrátka nesmí nic uspěchat. ■ www.npu.cz

BAROKNÍ ZÁMEK PŘÍCHOVICE VZNIKL PŘESTAVBOU STŘEDOVĚKÉ TVRZE V LETECH 1718–1719 V DUCHU MAISON DE PLAISANCE.

INTERPRETI POUŽÍVÁJÍ HISTORICKÉ NÁSTROJE NEBO JEJICH MISTROVSKÉ REPLIKY.

FESTIVAL

Stará hudba otevírá památky

Letos se už poosmadvacáté otevřou na jižním Plzeňsku některé pro veřejnost běžně uzavřené památkové objekty, aby přivítaly milovníky staré hudby a připomněly odkaz hudebního génia Josepha Haydna.

Mezinárodní festival Haydnovy hudební slavnosti vznikl jako připomínka prvního profesionálního angažmá Josepha Haydna u hrabat z Morzinu na zámku v Dolní Lukavici u Přeštic. Svou historii začal psát v roce 1993. Díky tomu je nejdéle trvající přehlídkou takzvané staré hudby v České republice. Představuje obeznámenému publiku to nejlepší, co se na scéně v posledních letech odehrává. Vedle ostřílených hudebníků se zde prezentuje i nově nastupující generace umělců věnujících se hudbě baroka, klasicismu a raného romantismu s akcentem na historicky poučenou interpretaci. Hudba zde přichází za

posluchači. Programově navštěvuje autentická místa, kde před 300 lety vznikala, byla více či méně profesionálně provozována a šlechtou mecenášsky podporována jako samozřejmá a nedílná součást kulturního života nejen privilegovaných vrstev.

Ve svých počátcích byl festival víkendovou záležitostí, kdy se čtyři koncerty odehrávaly pouze v salonu lukavického barokního zámku, který v té době spravovala obec. Od osmého ročníku, po obci dlouho odmítané restituci objektu potomkům velvyslance Ferdinanda Veverky, se zásadně změnila koncepce přehlídky. Rozšířil se počet koncertů a působnost festivalu byla rozprostřena na celé území regionu. Byly vytipovány objekty, které vyhovují jak kapacitou, tak akusticky a zároveň jsou atraktivní pro návštěvníky. Česká společnost Josepha Haydna, pořadatel slavností, má tak zároveň možnost upozornit na stav konkrétní stavby. Oproti dřívějšímu, kdy se i část vstupného ponechávala symbolicky na obnovu památky, je příjemné, že se po více než čtvrtstoletí stav budov v regionu výrazně zlepšil. Zástupci obcí se rádi na veřejnosti pochlubí opraveným kostelem či restaurovanými varhanami. Součástí festivalových koncertů je cílené zapojení starostů, radních, duchovních či správců objektů, kteří před produkcí přivítají posluchače na své půdě.

Organizátory velmi těší, že roste zájem obcí o spolupřátelství festivalu. Ten se stal prestižní záležitostí, kul-

TEXT MILAN FIALA, JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO EVA HAJŠMANOVÁ

KLÁŠTERNÍ KOSTEL V CHOTĚŠOVĚ ROZEZNĚLY V LOŇSKÉM ROCE ŠPANĚLSKÉ RYTMY Z PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ.

turní i společenskou událostí sezony. Jeho generálním partnerem je už po léta Plzeňský kraj, podporuje jej Ministerstvo kultury a řada dalších institucí. Posluchači přicházejí do přítmi ztichlých kostelů, nebo naopak do rozzářených zámeckých salonů nejen proto, aby si poslechli krásnou, staletími prověřenou hudbu, ale také aby se potkali s přáteli a třeba se i podívali, jak pokračují práce na obnově té které památky.

V letošním roce bude v tomto ohledu hrát jistě prim klášter v Chotěšově. Rozsáhlý barokní areál spravovaný po léta místními nadšenci získal poprvé

TANEČNÍ SÁL NEBÍLOVSKÉHO ZÁMKU BUDE LETOS HOSTIT ZAHAJOVACÍ KONCERT FESTIVALU.

výraznou finanční dotaci. A protože se zde vedle obnovy části rozlehlých fasád restaurují i léty, armádou a vandaly poškozené fresky Františka Julia Luxe v kapitulní síni, bude se koncert předního evropského hobojisty Viléma Veverky konat v dosud neopraveném klášterním kostele, jehož syrovost a opuštěnost vytvoří dokonalou kulisu pro festivalový hudební experiment.

Zahájení Haydnových slavností proběhne letos netradičně na zámku v Nebílovech. Návštěvníci a posluchači byli dosud zvyklí, že se úvodní koncert konal v kostele sv. Petra a Pavla v Dolní Lukavici. Letošní beethovenovské výročí si ale žádá početní rozšíření hráčů Symfonického orchestru Konzervatoře Plzeň. V zámeckém tanečním sále je navíc možné využít i sólový klavír. V regionu jižního Plzeňska není mnoho velkých historických reprezentačních staveb, které by se daly koncertně využívat podobně, jako to dělá festival Concentus Moraviae na jižní Moravě. Snad právě kromě zmíněné barokní rezidence v Nebílovech, která je už více než 20 let centrem staré hudby, a klasicistního loveckého zámku Kozel.

Bonusem Haydnových hudebních slavností je jejich komornější charakter. V nejlepší slova smyslu jsou venkovským festivalem, kde k sobě mají posluchači i interpreti velmi blízko. Po koncertech často probíhají neformální diskuze či prohlídky starých nástrojů. Vlastníci objektů velmi rádi umožňují návštěvníkům přístup i do míst, kam

VE FARNÍM KOSTELE SV. PROKOPA V LETINECH SE POŘADAJÍ I JINÉ BENEFIČNÍ KONCERTY.

se běžně nedostanou. Tak je na Hlávkově zámku v komorních Lužanech obsazována galerie v kapli přístupná po užoučkém točitém schodišti, v Chotěšově se nabízí prohlídka části konventu a zejména restaurované fresky nad schodištěm a v Nebílovech jsou o koncertní přestávce posluchači zváni k nenucenému korzu přilehlými salony i dosud neobnovenými pokoji zámeckého piana nobile. Snad nejvíce se návštěvníkům věnují na soukromém zámku v Příchovicích, kde je pro zájemce připravena komentovaná prohlídka postupně obnovovaných pokojů objektu postaveného Jakubem Augustinem ve stylu dynamického baroka.

Kromě těchto vlajkových lodí mezi festivalovými památkami navštíví zájemci také v letošním roce kostel sv. Prokopa ve Štěnovicích i kostel téhož zasvěcení v Letinech. Skladby pro klavírní klavír a housle zazní v kostele v Nezdicích. Jeden z vrcholů festivalu vždy představuje koncert v největším českém venkovském barokním chrámu v Prešticích. Velkou mši P. Güntera Jacoba zde přednesou Kolegium pro duchovní hudbu Klatovy a orchestr Consortium musicum. Premiéru budou mít letos koncerty v dienzenthoferských Chválenicích a v malé kapli někdejší maltéžské komendy v Měcholupech u Klatov. Kompletní přehled všech koncertů 28. ročníku festivalu, který se koná od 8. září do 1. října 2020, najdou čtenáři na festivalových webových stránkách. ■ www.haydn-festival.eu

PŮVODNÍ GOTICKÝ VZHLED DŘEVĚNÉHO KOSTELA SV. MICHAELA ARCHANDĚLA V ŘEPIŠTI SETŘELA GENERÁLNÍ REKONSTRUKCE V DRUHÉ POLOVINĚ 19. STOLETÍ.

MAKOVICE VĚŽE KOSTELA VE STARÉM MĚSTĚ U BRUNTÁLU SKRÝVALA MINCE I PÍSEMNOSTI.

CHVÁLÍME

Nečekané objevy

V ostravsko-opavské diecézi letos vrcholí opravy několika památkově hodnotných kostelů. Nová zjištění i objevy zpřesňují historii objektů i sídel. Budovy bude možné po dokončení oprav navštívit v rámci projektu Otevřené chrámy.

Řepiště

Při celkové opravě dřevěného kostela sv. Michaela archanděla bylo objeveno několik dochovaných krypt. Zároveň se prokázalo, že současný půdorys nekoresponduje s prvotní stavební fází. Největší neznámou bylo datum založení chrámu. Odborníci dosud odhadovali rok 1484. Dendrochronologický výzkum však překvapil. Dva trámy severní roubené stěny lodi byly přesně datovány do roku 1424. Naopak dřevěné konstrukce v presbytáři vznikly až v 17. století, jižní a západní stranu tvoří trámy z 19. století. Tímto zjištěním se řepický kostel řadí k nejstarším spolehlivě datovaným dřevěným roubeným stavbám v České republice.

Staré Město u Bruntálu

Archeologický průzkum na první pohled běžného barokního kostela Neposkvr-

něného početí Panny Marie odhalil, že se kdysi jednalo o mohutnou trojlodní románskou baziliku, která nemá v Moravskoslezském kraji obdoby. Důkladem je dobový portál, který byl během přestaveb přemístěn a částečně zazděn do prostoru pod nynější věží. V souvislosti s doloženou existencí velkého románského chrámu na místě, kde dnes stojí malá obec, pokračuje archeologické zkoumání okolního terénu, kterým se prokazuje významné osídlení dané lokality ve 12. a 13. století. S velkou pravděpodobností se jedná o předchůdce města Bruntál.

Fulnek

Během rekonstrukce areálu bývalého augustiniánského kláštera s kostelem Nejsvětější Trojice se potvrdil rok stavby gotické podoby konventu. Podle stavebněhistorického průzkumu šlo o rok 1389. Stejně datum doložily i výsledky aktuálního dendrochronologického průzkumu. Podle nich bylo dřevo na lešení, jehož součástí se dochovala, pokáceno v letech 1389–1390. K novým objevům patří též fragmenty gotické výmalby ambitu – erbová galerie donátorů a výjev kalvárie.

Otevřené chrámy

Stejnomený diecézní projekt umožňuje již od roku 2017 celoročně navštěvovat vybrané sakrální památky i mimo čas bohoslužeb. Podrobnější informace naleznete na webových stránkách. ■

www.doo.cz/otevrenechramy

TEXT MIROSLAV PŘIKRYL, JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO MIROSLAV PŘIKRYL

Eliška Plotěná, Hnutí Brontosaurus

BUDOVA KRKONOŠSKÉHO CENTRA ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ KRTEK VE VRCHLABÍ JE VÝBORNÝM NÁSTROJEM K INTERPRETACI TOHO NEJDŮLEŽITĚJŠÍHO V OCHRANĚ PŘÍRODY.

Benedikt Markel

DIVIŠOVA ČTVRTĚ V BRNĚ VZNIKLA JAKO NOUZOVÁ KOLONIE VE 20. LETECH 20. STOLETÍ.

TIP

Den architektury slaví 10 let

Na počátku se konalo pár desítek lokálních akcí. Během několika let překročil i hranice České republiky a stal se jedním z největších architektonických festivalů v Evropě. Na svém kontě má více než 1 700 počinů. Jeho pořadatel, spolek KRUH, působí už 20 let.

Den architektury od počátku stojí na přátelské spolupráci s místními architekty, spolky a institucemi. Vznikla tak síť, do níž se postupně zapojilo okolo 180 měst z České republiky i Slovenska. Díky festivalu se podařilo iniciovat řadu architektonických soutěží, upozorňovat na ohrožené stavby, rozvíjet diskuzi mezi zástupci měst a jejich obyvateli, aktivizovat městské architekty, zasazovat se o kvalitní a současnou architekturu. Program oslovuje nejen odborníky z řad architektů, urbanistů či zástupců místních samospráv, ale díky vstupu zdarma a populárně-naučnému charakteru se těší oblibě u nejširší veřejnosti. Upozorňuje na místa známá i zapome-

nutá, vždy však v širších a odborných souvislostech. Kvalitu garantuje spolek KRUH a spolupráce s předními znalci dané problematiky či staveb.

Akce se pravidelně koná na začátku října v termínu Mezinárodního dne architektury. Letos se na festival můžete těšit napříč Čechami, Moravou a Slovenskem ve dnech 1.–7. října s hlavním těžištěm o víkendu. Bohatá série procházek, které jsou světovým unikátem, cyklovýjžděk, přednášek a workshopů se tentokrát zaměří na udržitelnost a environmentální aspekty či sociální přesah a prospěšnost architektury. Kromě současných realizací a historicky významných budov navštívíte ekologická centra, bývalé dělnické kolonie, středověké klášterní lazarety nebo romské osady.

Deset let je příležitost k ohlédnutí. Pořadatelé proto připravují i řadu retro procházek, ve kterých se s odstupem času vrátí na místo činu. Pestrý program připomene také důležitá výročí Adolfa Loose, Josefa Gočára nebo Otakara Novotného. Součástí festivalu je tradičně i projekt Hurá dovnitř!, který zpřístupňuje veřejnosti budovy, do nichž se není možné běžně podívat. Chybět nebude ani první česká architektonická filmová přehlídka Film a architektura. Její devátý ročník přinese na plátna kin zejména zahraniční snímky věnované architektuře a urbanismu. Program bude průběžně zveřejňován na webových stránkách. ■ www.denarchitektury.cz

TEXT SILVIE MARKOVÁ
FOTO ELIŠKA PLOTĚNÁ, BENEDIKT MARKEL

ELEKTROMOBIL STARTOVAL Z PÍSKU, NA SNÍMKU STOJÍ PŘED PUTIMSKOU BRANOU.

PROJEKT

Smysluplné cesty PROPAMÁTKY

Možná jste ho zahlédli: černobílé BMW s výraznými pruhy, jak brouzdá po Čechách. Pohybovalo se nápadně blízko památek. Vydali jsme se na několik smysluplných cest, partnerem nám přitom byl elektromobil od společnosti E.ON.

Za starosty. Za dárci. Za kolegy z týmu, od kterých nás načas odřízla koronavirová krize. A všude autem, které pohání elektřina. Projezdili jsme kus republiky a zažívali dobrodružství, potkávali zajímavé lidi, poznali nová místa. Hned první návštěva vedla do Trhových Svinů, malebného městečka v jižních Čechách. Následovala ji cesta do Radomyšle na Strakonicku. Na obou místech jsme navázali spolupráci s tamními starosty. Trhové Svině mají novou kulturní památku, nenápadný mostek v Pěčíně, ale také unikátní gotický chrám nebo barokní perlu v krajině, kostel Nejsvětější Trojice. Radomyšl je zase obcí, kde za poslední roky dokázali za desítky milionů korun

opravit prakticky všechny významné památky. Ta místa stojí za návštěvu a budeme je i nadále sledovat.

Kdybychom promítli všechny trasy elektromobilu do mapy, vystoupila by z ní složitá pavučina cest. A každá zastávka by vydala na příběh, protože za výletem je vždy setkání se zajímavým člověkem. Z některých cest vznikly zprávy na náš portál, připravili jsme také rozhovor s naším dárce Ladislavem Soukupem. Je to muž mnoha profesí, zabývá se zemědělstvím, pěstuje obilí a chová ovce, do toho ale působí jako lovec hlav, tedy hledač talentů pro personální společnost.

Pavučina má dlouhé vlákno i z Písku do Prahy. Je silné jako lano, protože jsme tam řadu dní připravovali konferenci MÁME VYBRÁNO. Ta se letos výjimečně konala on-line a představili jsme v ní odborníky na drobné památky a jejich financování. Občas jsme zatroubili pod oknem a udělali radost kolegyním, které právě slavily narozeniny a trávily několik týdnů mimo kancelář. Během cest jsme si povídali nad kabelem a zásuvkou, to než jsme se naučili hospodařit s energií a dobíjeli baterii i během cesty.

Projekt jsme nazvali Smysluplné cesty PROPAMÁTKY, každá měla efekt a význam pro redakci a náš širší tým. Postupně jsme je představovali v on-line zpravodajství. Děkujeme společnosti E.ON za možnost cestovat za památkami touto stále ještě nevšední formou. ■

TEXT JAN ŠTIFTER
FOTO ALEŠ KOZÁK

STOLPERSTEINE POLOŽENÉ V HEJNÍČÍCH V LÁZEŇSKÉ ULICI PŘED DOMEM ČP. 381 V LISTOPADU 2019 PŘIPOMÍNÁJÍ HEDU KAUFMANNOVOU, JEJÍHO BRATRA VIKTORA A HEJNICKÉ BRATRANCE HANSE A WALTERA.

RENOVOVANÝ KŘÍŽ VE VROUTKU, NEJNOVĚJŠÍ POČIN OKRAŠLOVACÍHO SPOLKU BUDÍČEK

MÁME VYBRÁNO

Drobné památky on-line

Pět videorozhovorů a tři panelové diskuze tvořily letošní ročník konference MÁME VYBRÁNO. Netradiční formou jsme se zaměřili na financování drobných památek.

Příběhy, které inspirují. Jména, která mají v oboru váhu. A v hledáčku přitom neustále drobné památky. Refektář dominikánského kláštera v Praze letos podeváté hostil konferenci MÁME VYBRÁNO. Konala se ve virtuálním prostoru.

První týden představil odborníky v předtočených rozhovorech, moderátorkou byla Naděžda Hárová z Českého rozhlasu. Téma otevřela Michaela Vlčková z Jihočeské univerzity, vědkyně zabývající se duchovní krajinou Novohradských hor a naslouchající tichu tam, kde dříve býval život, ve vysídlených obcích českého pohraničí. V podobném prostoru, jen v jiné části republiky, působí Okrašlovací spolek Budíček. Také jeho předseda David Šebesta se potýká s vykořeněností kraje

a odstupem od zdejšího kulturního dědictví, které se zdá cizí, protože je tvořili lidé hovořící německy.

Po stopách těch, kteří zmizeli, se vydal další z hostů konference, předseda Židovské obce František Báňai. Jeho zásluhou se proměňuje povrch chodníků nejen české metropole, přibývají v nich takzvané stolpersteine, kameny zmizelých. Připomínají osudy lidí, kteří za druhé světové války vyšli ze svých domovů a už se do nich nikdy nevrátili. Jména se alespoň symbolicky vrací zpět díky betonovým kostkám, potaženým mosazí. Zmizelý byl i mariánský sloup na pražském Staroměstském náměstí. Sochař Petr Váňa prolomil mlčení trvající déle než 100 let, a tak už brzy bude Panna Maria zase promlouvat k Pražanům ze šestnáctimetrové výšky. Radek Tvrdík, předseda MAS Lípa pro venkov, pohovořil o tom, jak fungují místní akční skupiny při opravách památek.

Na pěti videorozhovorech navázala 1. června série panelových diskuzí. S diváky se při nich spojili zástupci neziskových organizací, vyhledávatelé veřejných sbírek i přední čeští fundraiseři, tedy lidé, kteří mají zkušenost se získáváním peněz na řadu projektů. Jak bývá zvykem, výstupem konference bude sborník shrnující příspěvky. Ten letošní bude doplněný o další zajímavé informace. Jednotlivá videa nebo diskuze jsou ke shlédnutí na webových stránkách konference zdarma pro všechny členy Klubu PROPAMÁTKY. ■ www.mamevybrano.cz

TEXT JAN ŠTIFTER
FOTO DAVID ŠEBESTA,
WIKIMEDIA COMMONS

FOTOREPORTÁŽ

FOTO JAN MAHR

Obnova bývalé fary ve Chvalšínách

V památkově chráněném objektu zřídila Nadace Adelaida bydlení pro osoby s poruchami autismu. Citlivá obnova dle návrhu architektů Luboše a Evy Zemenových a Vojtěcha Navrátila z ateliéru 4DS proběhla v letech 2017–2019.

Vyjma nového barevného řešení fasády se rekonstrukce navenek do náměstí výrazněji neprojevuje. V přízemí se kromě vstupu nachází byt a kaple. Doplněn byl výtah s venkovním schodištěm a v hlavním traktu v patře vznikla společenská část. Kvůli potřebě 22 lůžek bylo severní křídlo protaženo na úroveň bývalé stodoly a v místě bývalých stájí, chlévů a sýpků vznikly další pokoje. Do severní zdi byla otevřena nová okna, klenby doplnila táhla a opravou prošly dřevěné stropy i krovy. Podlahové vrstvy tvoří původní prkna a ručně vyráběné cihelné dlažby. Restaurovala se historická výmalba, truhlářské, zámečnické a kamenické prvky.

www.4ds.cz | Nadace Adelaida

Z MĚST A OBCÍ

HOSTINNÉ

Mariánský sloup v novém hávu

V loňském roce se díky finančním prostředkům z Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón podařila celková obnova raně barokního mariánského sloupu na historickém náměstí. V průběhu restaurátorských prací byla objevena i schránka se zápisy dokládajícími opravy sloupu v letech 1867 a 1907. Jako poselství pro budoucí generace byla do sloupu uložena nová zpráva s informacemi o opravě realizované v roce 2019. Mariánský sloup nechala postavit v roce 1678 majitelka panství Sibylla, hraběnka Lamboyová, jako ochranu města před morovou nákazou. Z pískovce zhotovený sloup je tvořen šestibokým dómem ozdobeným postavami šesti světců: sv. Jana Nepomuckého, sv. Rocha, sv. Šebestiána, sv. Ignáce, sv. Antonína a sv. Františka. Na čelní straně je umístěn výklenek se sochou sv. Rozálie. Uprostřed dómu je čtyřboký podstavec se zlacenými znaky rodu Lamboyů, z něhož vychází vlastní osm metrů vysoký sloup zakončený sochou Panny Marie Immaculaty.

www.hostinne.info

Tomáš Anděl

CHEB

Za poznáním chebských krovů

Cesta za poznáváním chebských krovů vstupuje do další etapy. Městu se podařilo získat dotaci, díky níž se využít krovů rozšíří o další možnosti pro rozvoj turistiky a dojde i k podrobnému vědeckému zkoumání fenoménu, který nemá v republice obdoby. Projekt města uspěl ve výzvě vyhlášené Technologickou agenturou Akademie věd České republiky. Díky této dotaci může Cheb ve spolupráci s dalšími partnery začít realizovat výstupy v celkové hodnotě 13,5 milionu korun. Těmi budou odborné publikace, interaktivní atlas historických krovů, materiálka ve špejcharu kláštera, metodiky s doporučením, jak vhodně prezentovat obnovu krovů, pořádání konferencí a workshopů a sada výukových modelů krovů. Město na projektu spolupracuje s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky Akademie věd České republiky, Západočeskou univerzitou Plzeň, Karlovarským krajem a Západočeským institutem pro ochranu a dokumentaci památek Plzeň. V současnosti lze umění mistrů tesařů obdivovat prostřednictvím prohlídkové trasy Pod střechami chebských domů. Jejím iniciátorem byl Nadační fond Historický Cheb.

www.cheb.cz

Město Cheb

JIČÍN

Valdštejnské epidemium

Přestože byla Valdštejnská lodžie – barokní letohrádek u Jičína – v posledních týdnech pro veřejnost uzavřena, nezisková organizace Valdštejnské imaginárium, která tuto památku kulturně oživuje, se rozhodla propojit se svými návštěvníky ve virtuálním prostoru. Vznikl tak projekt s názvem Valdštejnské epidemium – série krátkých videí, jež představuje jednotlivé části života Albrechta z Valdštejna a rovněž historii samotné lodžie. Každý díl je zasazen do jiného prostoru historické stavby a na pozadí různých scénicko-surrealistických obrazů jsou vyprávěny historické reálie, zajímavosti a legendy. Během těchto virtuálních prohlídek se můžete podívat i na místa, která jsou běžnému návštěvníkovi nedostupná. Všechny díly lze zhlédnout na YouTube kanálu Valdštejnská lodžie. Vydejte se spolu s tajemným průvodcem na netradiční historickou prohlídku a připomeňte si život slavného vojévůdce.

www.mujiicin.cz

Onufrej Vrátil

Prinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ

Obnova zříceniny hradu Šumburk

Město se v roce 2017 pustilo do záchranných prací zříceniny hradu Šumburk. Nejprve bylo zakonzervováno torzo západní hradby, v druhé etapě se zajistila havarijná místa jižní budovy a třetí fáze se zaměřuje na konzervaci torza čelní hradby vedle vstupu do hradu. Obnovily se také lomové plochy v místě původního navázání čelní hradby na zdivo bašt. Ve čtvrté části rekonstrukce budou revitalizována havarijná místa obvodové hradby a paláce. Záchranné práce hradí město ze svého rozpočtu, přičemž financování celé obnovy napomáhají dotace Ministerstva kultury. Hrad Šumburk byl postaven mezi lety 1431–1435. Jeho dominantou jsou zbytky velké věže – donjonu. Ve zdivu se zachovala řada krakorců od prevětů i zbytky kruhové nárožní věže. U hradního paláce jsou patrné kanály teplovzdušného topení. Staletí přečkaly i zbytky opevnění. Obytná funkce hradu se postupně vytrácela a majitelé se stěhovali na tvrz pod hradem. Nakonec se panstvo přestěhovalo na nové sídlo – na zámek v Klášterci nad Ohří.

www.klasterec.cz

Město Klášterec nad Ohří

KOLÍN

Město revitalizuje barokní kostnici

Součástí areálu chrámu sv. Bartoloměje je i barokní kostnice z roku 1733. Vzácná památka prochází od roku 2017 celkovou revitalizací. Rekonstrukce objektu je kvůli kosterní výzdobě technologicky velmi náročná. Veškeré stavební i restaurátorské práce probíhají za přísného dohledu odborných pracovníků z Národního památkového ústavu, Regionálního muzea v Kolíně a odboru památkové péče Středočeského kraje. Část kosterní výzdoby byla převezena k restaurování do ateliéru Benjamina Hlivky. V samotném objektu kostnice byly již opraveny vnitřní omítky a dokončena izolace podlahy proti vlhkosti. Zrestaurovány jsou již dřevěné prvky vnitřní výzdoby a stropní malby. Ve věžičce kostnice byla instalována nová vitrážová okna. Dokončuje se také obnova vstupního kamenného portálu. Vše by mělo být hotové do poloviny tohoto roku. Veřejnosti by se zrekonstruovaná kostnice měla otevřít letos v září.

www.mukolin.cz

Město Kolín

LETOHRAD

Měšťanský dům vzorem obnovy

Především z vlastních finančních prostředků a podpory města Letohrad i Pardubického kraje provedl majitel měšťanského domu z roku 1888 jeho celkovou rekonstrukci. Zdařilá obnova historické nemovitosti byla dokonce druhá v pořadí v soutěži Památka roku 2019 v Pardubickém kraji. Dům byl postaven na místě původní stavby zničené požárem města v roce 1779. Po aktuálních stavebních úpravách a především rekonstrukci fasád odpovídá stavu k roku 1888. Objekt je z hlediska památkové péče hodnotný především svou hmotou vzhledem k materiálovému složení a zapojením do širších urbanistických vztahů. Pracovní postupy a metody uplatněné na budově jsou podle odborníků památkové péče vzorovým příkladem, jak by mělo být přistupováno k obnově historických objektů dokládajících stavební vývoj, řemeslnou úroveň a výtvarný projev. Přestože se nejedná o památkově chráněný dům, může být jeho revitalizace vzorem pro ostatní vlastníky nemovitostí nejen v Letohradě.

www.letohrad.eu

Martin Haka

Z MĚST A OBCÍ

MĚLNÍK

Fond regenerace pomáhá památkám

Město již 10 let podporuje obnovu památek v historickém centru prostřednictvím vlastního Fondu regenerace městské památkové zóny Mělník. Prioritně jsou podporovány žádosti majitelů s připraveným projektem na rehabilitaci fasády s obnovou dnes již neexistujících štukových prvků. Tímto způsobem bylo v loňském roce opraveno sedm domů. S vysokými nároky na řemeslnou preciznost byl opraven exteriér domu čp. 337. Novorenesanční bohatě zdobená fasáda byla značně poškozená, zcela jí chyběla kordonová římsa. Tu se podařilo rekonstruovat na základě historické fotografie a zbytků, které majitel uchoval na půdě. Město financovalo polovinu celkových nákladů. Mělník dále pravidelně podporuje práce na kostele sv. Petra a Pavla. Také díky příspěvku Ministerstva kultury z Programu záchrany architektonického dědictví se podařilo položit krytinu na celé jižní lodi, aby neohrožila bezpečí nově restaurovaným malbám na klenbě lodi.

www.melnik.cz

NEPOMUK

Rodný dům Augustina Němejce

V roce 2010 byl v Nepomuku zrekonstruován rodný dům malíře Augustina Němejce. V té době se během jednoho roku podařilo dokončit stavební práce, vybavit interiér historického domu a instalovat do nové expozice téměř 100 obrazů, dokumentů a dalších předmětů slavného nepomuckého rodáka. Objekt se stal místem setkávání umělců, milovníků umění i historie. Jeho obnova byla financována z Regionálního operačního programu. Návštěvníci se seznámí s celoživotním dílem významného autora obrazů především venkovské tematiky Plzeňska. Mezi dominanty malého muzea patří kopie známé opony, kterou malíř věnoval plzeňskému Divadlu J. K. Tyla. K vidění je rovněž nedokončený obraz pro prezidenta Masaryka, který se měl stát vrcholným dílem autora. Rodný dům návštěvníci najdou přímo v centru města, a to ve slepé uličce vybíhající z náměstí pojmenovaného právě umělcovým jménem. Prohlídky zajišťuje Městské muzeum Nepomuk.

www.nepomuk.cz

PÍSEK

Město na dlani

Věž děkanského kostela je se svými 72 metry nepřehlédnutelnou dominantou a symbolem města Písku. Vystavěna byla roku 1489. Ve věži s ochozem byly kromě obydlí věžného umístěny také zvony a později hodiny. Od roku 2010 je věž přístupná veřejnosti. Poté, co návštěvníci vystoupají po 210 dřevěných schodech, ocitnou se v malé galerii a následně na samotném ochozu. Ten nabízí výhled na historické centrum, řeku Otavu, Písecké hory i vzdálenější Šumavu. Jedinečnost návštěvy spočívá v samotné prohlídce, kdy výstup na vyhlídkovou věž zažijete v doprovodu věžného a průvodce v jedné osobě. Z tohoto důvodu se návštěvy věže odehrávají v maximálně desetičlenných skupinách. Nutná je proto předchozí rezervace ve vypsání termínů na webových stránkách města, případně v turistickém informačním centru ve Sladovně. Od června do srpna se prohlídky konají v odpoledních hodinách denně kromě pondělí.

www.pisek.eu

Město Mělník

Pavel Motejzík

Město Písek

Prinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

SLANÝ

Secesní vitrážový náhrobek

Na slanském III. hřbitově se nachází ojediněle vytvořená náhrobní deska z roku 1908. Je vyrobena jako vitráž z barevných skel v kovovém rámu. Je-likož původní majitelé z rodiny Košťálových neprojevili o hrobové místo zájem, město Slaný jej získalo do svého vlastnictví a vzhledem k havarijnímu stavu zahájilo na jaře 2020 jeho restaurování. Secesní vitráž rodiny Košťálových s rostlinnými motivy zhotovil pro své rodiče Aloise a Paulinu jejich syn Cyril Košťál, povoláním sklenář. Kovový rám dělí náhrobek na šest jednotlivých výplní. Kromě rámu byla vitrážisty z Nového Boru zcela obnovena pravá spodní výplň, která se již v minulosti rozpadla a byla uschována ve Vlastivědném muzeu ve Slaném. Zničená byla také středová část, o které se bohužel nedochovala jakákoli zmínka. S ohledem na celkovou kompozici a zbytky sklenářského tmelu nalezeného na kovovém rámu byla doplněna jednobarevným sklem.

www.meuslany.cz

Město Slaný

ZNOJMO

Stará škola v klášteře ožívá

Takzvaná Stará škola, jedna z nejstarších částí Louckého kláštera ve Znojmě, se do konce července 2021 promění ve společenské a vzdělávací centrum. Od loňského srpna prochází objekt kompletní rekonstrukcí v rámci přeshraničního projektu Centrum obnovy společného kulturního dědictví podporovaného z programu Interreg V-A. Na školní budovu byl objekt adaptován v 19. století přestavbou zbytků posledního stojícího křídla středověkého premonstrátského kláštera. Ten byl od svého založení v roce 1190 několikrát obnovován a přestavován, o jeho stavebněhistorickém vývoji neexistují žádné přesnější doklady. Před zahájením vlastních prací se prováděl archeologický průzkum, jehož unikátní nálezy budou prezentovány v expozici o stavební historii kláštera. Ta se bude nacházet ve sklepech budovy. Centrum se bude zabývat udržitelnou obnovou památkových objektů, areálů a historických sídel. Zároveň bude rozvíjet přeshraniční spolupráci a výměnu zkušeností při péči o společné kulturní dědictví.

www.znojmcity.cz

Město Znojmo

ŽATEC

Muzeum pivovarnictví Zatecka

Nárožní dům čp. 85 najdeme na Žižkově náměstí. Historicky se jedná o prostory, kterými procházely městské hradby a kde je množství archeologických nálezů. V současné době je objekt adaptován na Muzeum pivovarnictví Zatecka. V přízemí vznikne vstupní hala s informačním centrem, v patře výstavní expozice. Na projekt byla získána dotace z 13. výzvy Integrovaného regionálního operačního programu. Po statickém zajištění objektu se stavebníci pustili do obnovy krovy. Jeho konstrukce je tvarovou kopií původního řešení při respektování řemeslného provedení. Nová dřevěná okna a vchodové dveře jsou replikami původních, v jejich světlících zaujme vitrážové sklo s chmelovými motivy. Při obnově se využily tradiční materiály a stavební postupy. Cílem kompletní rekonstrukce je stabilizace domu i rehabilitace autentické podoby památky, která se stala díky svému umístění důležitou součástí městské památkové rezervace.

www.mesto-zatec.cz

Město Žatec

Poslepu

Lidmila Kábrtová

Marika se rozběhla, v poklusu se propletla davem lidí postávajících na nástupišti a naskočila do trolejbusu. Dveře vozu se za ní s mlasknutím zavřely a trolejbus se rozjel.

Uf, stihla to. Sesunula se na nejbližší sedačku. Vedle už někdo seděl, normálně byla radši, když si mohla zalézt k okénku a mít celé dvousedadlo jen pro sebe, kolikrát kvůli tomu prošla celý vůz, aby našla volné místo, ale teď si jen sedla. Byla vyřízená. Lapala po dechu. Mechanicky si dala do uší sluchátka a pustila muziku, aspoň přehluší to pitomý hlášení zastávek, co namluvila moderátorka místního rádia. Opřela se do sedadla a zavřela oči. Vystupuje až na šesté stanici, to je času dost, zná to tady jak svoje boty, klidně může jet poslepu. Aspoň se vydýchá.

S tím během to fakticky neodhadla, přitom to nebylo ani dvě stě metrů, měla by na sobě zapracovat. Třeba chodit plavat nebo do fitka jako Zuz. Ale pak nad tím nápadem potřásla hlavou, až se jí dredy na hlavě rozvlnily, je to celý pitomina, Zuz by zas jen řekla, že tam začala chodit kvůli ní, že se jen opičí, že na nic pořádného sama nikdy nepřejde. Řekla by to stejně, jako to pověděla o tý brigádě v butiku v IGY, a to teda nebyla žádná pravda. Ona přece nemohla za to, že ji tam vzali jen den po ní. No, holky jí sice pověděly, že se tam Zuzana hlásí, ale po tomhle džobu by neskočila jen úplná blbka, dobrý prachy a nic moc práce, a navíc to bylo jen pár stanic trolejbusem od jejího domu. Makat na brigádě celý prázdniny sice není žádný terno, ale tak za měsíc za dva bude mít dost, aby se mohla jet pokérovat do Prahy do stejného salónu jako Zuz. Ta její kérka je boží, žádný pitomý srdíčka, delfinci nebo motýlci, ale abstraktní barevný obraz přes celý rameno, totálně cool. Je jasný, že to bylo drahý, Zuz to zacvakali rodiče, jako vždycky všechno, ale co na tom, s touhle brigoškou si na kérku vydělá.

Marika se sama pro sebe usmála, dál měla zavřené oči, ve sluchátkách naplno zněla Ariana Grande, spokojeně si začala rytmus písničky prsty vytukávat na stehně.

Právě uvažovala, jestli si dá k večeri těstoviny s pestem nebo bulgur se zeleninou, když ucítila na svojí pravé paži dotek. Překvapeně mrkla, pak otevřela oči a vyndala si sluchátka.

„Promiňte, neslyšela jste mě, to asi ta hudba. Potřebuju vystoupit,“ řekl muž sedící vedle ní a pustil jí paži.

„Jo, aha, jasně,“ vyhrkla a uvolnila mu místo.

Opatrně vstal a přešel ke dveřím.

Koukla po něm. Asi třicet, slušná postava, dobrý ramena i zadek. Jen škoda, že mu pořádně nevidí do tváře, na očích měl i v trolejbusu sluneční brýle.

Pak se zadívala ven z okna a strnula. Sakra, kde to je? Domy okolo ani ulice nepoznávala.

„Pětidomí,“ oznámil náhle hlas moderátorky další stanici. Trolejbus zastavil, jeho dveře se s pšouknutím rozevřely a muž vystoupil.

Marika vyskočila ze sedačky a taktak se stihla protáhnout ven, než se dveře se stejným pšouknutím zase zavřely a vůz se rozjel.

Zajela. Sakra, sakra, sakra, polohlasem zanačovala. Přehlédla se a naskočila do jiného trolejbusu. Koukla rychle na odjezdy, sakra, znovu zaklela, zpátky jí to jede až za dvacet minut. Na muziku přestala mít náladu, stejně si zajela jen kvůli těm sluchátkům v uších, a mobil byl vybitý. Ukouše se tady nudou!

Porozhlídne se kolem, třeba tu bude obchod, kam by mohla na chvíli zapadnout. Hmmm, starý baráky, prodejna tabáku, bazar se zastavárnou... Tak nic, půjde někam dál.

Zahnula za roh a kousek před sebou uviděla toho muže z trolejbusu. Šel pomalu a... a tak nějak podivně. Křížoval chodník, motal se z jedné strany na druhou. Kdyby vedle něj Marika před chvílí neseděla, myslela by si, že je opilý.

Co to sakra dělá? A pak současně zahlédla obě ty věci. Pár metrů před mužem byl v chodníku výkop, od nějž nejspíš někdo v noci odtáhl zábrany, a ten muž měl slepeckou hůlku.

„Stůjte!“ vykřikla Marika.

Ale muž šel dál.

Neví, že volám na něj, nevidí, že nikdo jiný v ulici není, došlo jí.

„Vy slepej, stůjte!“ vykřikla znovu a rozběhla se k němu.

Muž překvapeně zastavil.

„Je tam výkop, bez zábran,“ vyhrkla.

„Děkuju,“ řekl zaraženě. „Kde je?“

„Kousek před váma, vpravo. Není moc hlubokej, ale na vyvrknutí kotníku by to stačilo.“

„Děkuju, dám si pozor,“ řekl a nejistě začal hůlkou oťukávat zem před sebou.

„Jdu stejným směrem, tak můžeme jít spolu,“ řekla, a vlastně ani nevěděla, jak ji to napadlo. „Když mi dáte ruku, povedu vás.“

Přikývl: „Chytnu se vás za paži. Mám to domů asi sedm set metrů. Snad si moc nezajdete.“

„Kdepak,“ usmála se. Vedla ho ulicí, jeho ruka ji hřála na paži. Držel ji jemně, ale zároveň pevně. Bylo to nezvyklé, pro ni naprosto nové, ale ne nepříjemné. Zaskočilo ji to. Mlčeli. Cítila, že by měla něco říct. „Jak dlouho tady bydlíte?“

„Odmala.“

Udivilo ji to. „Šel jste tak... tak nějak zvláštně.“

Zasmál se. „To tomu mému motání se ještě říkáte docela slušně. Špatně se orientuju. Ráno mě na zastávku vodí sestra, ale odpoledne je v práci, musím dojít sám.“

„Hmmm, já myslela, že se slepci... hmmm, nevidomí,“ rychle se opravila, „orientujou dobře.“

„Kdepak, to je stejné jako u zdravých lidí, někdo orientační smysl má, a jiný prostě ne. Já jsem ten druhý případ.“ Pak až do konce cesty mlčeli.

Zpátky to Marika vzala poklusem. Trolejbus přijel ani ne za pět minut.

Když druhý den odpoledne přicházela u IGY k trolejbusové zastávce, zahlédla ho už z dálky. Nejistě šel ulicí, hůlka oťukávala chodník. Rozběhla se k němu. Dovede ho na stanici a do trolejbusu. Dál už je to na něm.

Zaradoval se: „To je prima, že zas pojedeme spolu. Včera to bylo moc fajn!“ Ztuhla. S tímhle nepočítala. Pak se podívala na hodinky. Ale co, času má dost, stejně by doma jen sjížděla muziku na YouTube a koukala, co postla Zuz na instáč.

Už po cestě na trolejbus si povídali, pak i v trolejbusu a cestou ze zastávky Pětidomí k paneláku, kde bydlel se sestrou. Překvapilo ji, jak dobře umí vyprávět. Držel se jí za paži, a přestože ho vedla teprve podruhé v životě, cítila, že jí věří. Byl si jistý, že s ní neupadne, a ona si tím díky němu byla jistá také. Šli docela rychle, poddal se jejímu rytmu chůze. Cestou se dozvěděla, že se jmenuje Tomáš, že v chráněné dílně učí jiné nevi-

domé pracovat na počítači a že nejhorší jsou pro něj velká náměstí a otevřené prostory, kde se nemá podle čeho orientovat, takže se ztratí skoro okamžitě. A že pořád zakopává o obrubníky a nikdy pořádně neví, jestli nastupuje do správného trolejbusu. A taky že má rád Arianu Grande, kterou měla Marika minule puštěnou, a poslouchá audioknihy, nejvíc Gaimana a Kinga.

Proč nevidí, se ho zeptala už ona.

„Narodil jsem se v pátém měsíci.

V inkubátoru byla vysoká koncentrace kyslíku, popálilo mi to sítnici,“ suše zkonstatoval.

Otřásla se.

„Jako malý jsem ještě rozeznal světlo, pak už nic.“

„Takže vidíte jen tmu?“ řekla potichu.

„Ne. I na tmu je potřeba vidět. Já nevidím nic. Je to, jako kdyby mi vymazali oči.“

Vzdychla.

Zaslechl to.

„Žádná tragédie. Štve mě to jen kvůli tomu ztracení se. Ale já bych se nejspíš ztrácel i s očima,“ zasmál se.

Nevěděla, co na to říct. Tak mlčela.

„Máte hezkou voňavku, zajímavou,“ podotkl na rozloučenou před domem. „Všiml jsem si jí už včera v autobuse. Často poznám lidi podle vůně. Jen je zvláštní, že tu vaši jsem tady zatím nikdy necítil, když sem taky jezdíte...“

Neodpověděla. Nazpátek už Marika věděla, že běžet nemusí. Stačí rychlejší chůze a spoj stihne.

Další odpoledne už s ním do trolejbusu nastoupila automaticky. Na Zuz po celý den ani jednou nepomyslela.

Vydejte se na jízdu Linkou 110, cílovou stanicí jsou PROPAMÁTKY

Povídka Lidmily Kábrtové vyšla v knize Linka 110, která obsahuje 20 jedinečných příběhů z prostředí budějovické MHD. Koncem roku 2019 ji vydal tamní dopravní podnik a oslavil tak 110 let veřejné dopravy v Českých Budějovicích. Svými texty do ní přispěla současná česká špička autorů, námátkou třeba Alena Mornštajnová, Petra Soukupová, Petr Stančík nebo Bianca Bellová. Publikace není v běžné distribuci, s časopisem PROPAMÁTKY ji ale můžete získat.

Staňte se naším dárce, podpořte tým redakce ve vydávání časopisu a práci na portálu.

Dary v minimální hodnotě 1 000 Kč odměníme nejen knihou, ale i originálním věnováním přímo od Lidmily Kábrtové, spoluautorky Linky 110.

Vydejte se společně s námi na jízdu PROPAMÁTKY. Nástupní stanici k unikátní knize naleznete na našem webu.

KLUB
PROPAMÁTKY

klub.propamatky.cz

foto: Petr Lundák

MÁME VYBRÁNO

1 klik | 8 videí | 5 hodin rad a informací

Konferenci Máme vybráno na téma financování drobných památek můžete sledovat zpětně na

www.mamevybrano.cz

REDAKCE PROPAMÁTKY POŘÁDÁ OD ROKU 2012 KONFERENCI, KTERÁ SE VĚNUJE RŮZNÝM OBLASTEM HLEDÁNÍ POTŘEBNÝCH ZDROJŮ NA OBNOVU A ÚDRŽBU PAMÁTEK. LETOŠNÍ ROČNÍK BYL KROMĚ DALŠÍCH TÉMAT ZAMĚŘEN TAKÉ NA FINANCOVÁNÍ OBNOVY DROBNÝCH PAMÁTEK.

HLAVNÍ PARTNER PORTÁLU A ČASOPISU PROPAMÁTKY

Pálené tašky značky TONDACH navazují na tisíciletou tradici používání tohoto druhu střešní krytiny, z čehož vyplývá závazek uchovávat ráz střešní krajiny zejména z pohledu materiálu a tvarů také do budoucna. Výrobky

této značky mají nejdelší záruku na základní střešní tašky vyráběné u nás, a to 33 let. Životnost pálených tašek ale činí až 100 let.

www.tondach.cz

ODBORNÍ PARTNEŘI

Kvalitní minerální nátěrové systémy pro restaurování a obnovu památek
www.keim.cz

Zajistíme likvidaci dřevokazného hmyzu v historických stavbách prostřednictvím horkého vzduchu.
www.thermosanace.cz

Keramika jako kámen: pálené kameninové stavební materiály pro opravy historických staveb
www.brispol.cz

Prověřené maltové směsi pro památky a řešení vlhkostních problémů u historických objektů
www.mc-bauchemie.cz

Likvidace dřevokazného hmyzu a následná ochrana dřeva proti hmyzu, houbám i plísním
www.bochemitshop.cz

Využijte více než 25 let našich zkušeností s osvětlením památek, galerií a muzeí.
www.etna.cz

Antikhaus

HISTORICKÁ OKNA

Okna a dveře pro historické budovy – kde jiní končí, my začínáme.
www.antikhaus.cz

Dokumentujeme památky metodami 3D skenování, bezpilotním snímkováním včetně zpracování dat.
www.g4d.cz

Znáte důvěryhodné a seriózní společnosti, které působí v oblasti obnovy a péče o památky u nás? Dejte nám o nich vědět.

PROPAMÁTKY

Ročník 9, číslo 2, vychází 4x ročně

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Šéfredaktorka: Jitka Skořepová

Redakce: Kryštof Havlice, Zbyněk Konvička,

Aleš Kozák, Dagmar Koželuňová, Jan Štifter

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková,

Jindřiška Kukrálová, Zuzana Richterová

Grafická úprava: Jiří Pobřísl, Jan Štunc

Evidenční číslo: MK ČR E 20818

© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

E-mail: redakce@propamatky.cz